

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ

Випуск 6

*Матеріали VI Всеукраїнської
науково-практичної конференції
“Державне управління: стратегія і тактика
формування сучасного фахівця”,
м. Київ, МАУП 29 жовтня 2011 р.*

Київ
ДП “Видавничий дім “Персонал”
2011

*Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом
(протокол № 8 від 28.09.11)*

Редакційна колегія

М. Ф. Головатий (голова), д-р політ. наук, проф., *В. В. Омельчук* (заступник голови), канд. іст. наук, *П. Ф. Вознюк* (відповідальний секретар), канд. політ. наук, доц., *І. П. Бідзюра*, д-р політ. наук, проф., *П. П. Гай-Нижник*, д-р іст. наук, старш. наук. співроб., *Ю. О. Куц*, д-р наук держ. упр., *І. П. Лопушинський*, д-р наук держ. упр., проф., *В. М. Піскун*, д-р іст. наук, старш. наук. співроб., *Я. Ф. Радиш*, д-р наук держ. упр., проф., *І. В. Розпутенко*, д-р наук держ. упр., проф., *Г. П. Ситник*, д-р наук держ. упр., проф., *П. К. Ситник*, д-р філос. наук, проф., *Ю. П. Сурмін*, д-р соц. наук, проф., *В. В. Утвенко*, канд. іст. наук, доц., *М. В. Чечетов*, д-р наук держ. упр., проф., *Н. П. Ярош*, д-р наук держ. упр., *Н. М. Чернуха*, д-р пед. наук, проф.

Видання здійснене в рамках проекту
“Наукові праці МАУП”

Становлення і розвиток української державності: [зб. наук. пр.] / МАУП. —
С76 К.: ДП “Видавничий дім “Персонал”, 2011 —

Вип. 5 : Матеріали VI Всеукр. наук.-практ. конф. “Державне управління: стратегія і тактика формування сучасного фахівця”, м. Київ, МАУП, 29 жовт. 2011 р./ редкол.: М. Ф. Головатий (голова) [та ін.]. — 2011. — 428 с. : іл. — Бібліогр. в кінці ст.

У пропонованому збірнику подано статті учасників науково-практичної конференції, присвяченої найважливішій проблемі сьогодення — становленню України як держави. Розглядається формування державності в Україні у різні періоди історії та в різних аспектах.

Для науковців і державних службовців, політиків і політологів, викладачів і студентів, а також усіх, хто цікавиться розвитком Української держави і суспільства.

ББК 63.3(4УКР)я43+67.9(4УКР)301я43

ЗМІСТ

А. О. Білоус

Теоретико-правові основи аналізу поняття інституту державної служби 7

М. Курко, В. Підпалій

Проблеми формування правової компетенції сучасного управлінця..... 13

О. Х. Юлдашев

Концепція вдосконалення управління економікою..... 16

В. В. Утвенко

Стратегічне планування соціально-економічного розвитку міст України як складова муніципальної політики органів місцевого самоврядування..... 19

О. В. Баєва

Формування державних вимог до організаційної компетентності медичних менеджерів 29

Л. Б. Шостак, О. С. Бадрак

Механізми гармонізації еколого-економічної та соціальної складових державної регуляторної політики..... 38

О. И. Дикарев, Нгуєн Куинь Май

Политэкономический подход к концепту «энергетический клуб» (эк) шанхайской организация сотрудничества (ШОС) на евразийском геополитическом и геэкономическом пространстве..... 44

Т. В. Кондратюк

Становлення та розвиток порівняльного публічного адміністрування як теоретико-методологічного напрямку дослідження механізмів державного управління..... 51

А. М. Сундук

Зовнішній вектор регіональної політики як фактор реалізації стабільного розвитку.... 61

Н. Н. Юсеф

Етно-соціальний та економічний розвиток Курдистану 62

Ф. М. Медвідь, М. Ф. Медвідь

Національні економічні інтереси в системі державної регіональної політики України . 68

О. В. Поляк

Стан дослідження сензитивності у наукових джерелах про механізми державного управління 73

О. І. Дікарев, М. Л. Семенюта

Міжнародно-правові механізми регулювання транскордонних ресурсних конфліктів 78

Я. Ф. Медвідь, О. М. Поповичук

Державне управління в сфері підприємницької діяльності 86

В. В. Шпачук

Антикризові аспекти державного управління банківською системою..... 91

Б. В. Бернадський

Створення органів державної безпеки Російської імперії..... 93

А. М. Соловйова

Кримінально-правова охорона власності в Україні..... 96

В. В. Павленко, В. Л. Павленко

Відповідальність за порушення законодавства про державну службу..... 99

В. В. Павленко

Моделі державної служби 106

К. В. Муравйов

Організаційно-правові гарантії реалізації права видобування корисних копалин 108

І. А. Кабанова

Етико-правові засади медичної діяльності..... 114

Т. О. Костюк

Політична криза в Україні в контексті кризи державного управління і соціального розвитку..... 119

Л. О. Федосова

Реформування сучасної вищої школи в Україні в контексті становлення системи підготовки керівних кадрів 123

О. М. Міхатуліна

Державний контроль та нагляд за господарською діяльністю та засоби державного захисту прав суб'єктів господарювання 125

В. А. Гапоненко

Органи державного управління: інститут демократії чи механізм її обмеження..... 128

СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ МІСТ УКРАЇНИ ЯК СКЛАДОВА МУНІЦИПАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Становлення і розвиток української державності, вип. 6, с. 19–28

Децентралізація суспільно-політичного та соціально-економічного життя сучасної України зумовили розвиток системи місцевого самоврядування, що передбачає також надання більших повноважень територіальним громадам у формуванні фінансово-економічних ресурсів, виробленні муніципальної соціально-економічної політики. Прийнявши у 1997 р. Закон України “Про місцеве самоврядування в Україні” та ратифікувавши у тому ж році Європейську Хартію місцевого самоврядування, Україна визнала, що органи самоврядування становлять одну з головних підвалин будь-якого демократичного ладу; крім цього, вони мають бути наділені необхідними фінансово-економічними ресурсами, повноваженнями в соціально-економічній сфері [7; 9].

Одним з найголовніших напрямів муніципальної соціально-економічної політики в Україні є стратегічне планування розвитку міст. Слід зазначити, що на сьогодні стратегічне планування в Україні лише починає застосовуватися на практиці. Тому існує багато невирішених теоретико-методологічних, правових, організаційних питань та практичних проблем використання методів стратегічного планування. Стратегічне планування є відносно новою сферою наукових досліджень в Україні. Різні аспекти стратегічного планування та окремі підходи до нього широко ви-

світлені у працях вітчизняних та зарубіжних науковців і фахівців, зокрема О. Анісімова, Д. Брайсона, А. Гапоненка, Г. Дробенка, В. Дорофійенка, В. Іванова, О. Карого, Б. Крозбі, М. Круглова, В. Мамонової, А. Мельника та Г. Монастирського, В. Пархоменка, А. Стрикленда, А. Томпсона, Е. Уткіна, З. Шершньової, Р. Фатхутдінова, а також у дисертаціях і наукових працях В. Вакуленка, Г. Онищука, С. Фоломіні, І. Чикаренко та ін. [1; 3–5; 6; 11; 12; 15; 16; 20; 21].

Вагомий внесок у дослідження цієї наукової проблеми зробили такі відомі українські вчені, як Б. Данилишин, Н. Нижник, І. Розпутенко, А. Степаненко, Ю. Шаров, В. Шумілін, В. Бабаєв та інші. Проте окремі аспекти стратегічного планування розвитку міст залишаються ще недостатньо розробленими. Це викликає суперечки та дискусії, навіть неоднозначне тлумачення термінів і дефініцій [15; 22; 23].

Незважаючи на динамічне розповсюдження стратегічного планування для розв’язання місцевих проблем, його потенціал використовується ще далеко не повністю. Це пов’язано, зокрема, з недостатнім рівнем якості операціоналізації стратегічних цілей та невідпрацьованістю управлінських технологій досягнення запланованого стратегічного результату. Світова практика доводить, що для розв’язання зазначених проблем доцільним та ефективним є застосування про-

ектного підходу. Нині його використання у вітчизняній практиці стратегічного планування й управління за окремими винятками є лише декларативним. Це пояснюється наявністю певних перепон на шляху до інтеграції стратегічного і проектного підходів. Необхідним є також налагодження систем оцінювання громадськістю якості діяльності органів муніципального управління, що сприяло б підвищенню рівня управлінської відповідальності, зокрема за результати реалізації задекларованих стратегічних намірів [3, 3–4; 20, 2–4; 21, 1].

Розглянемо сучасні аспекти стратегічного планування соціально-економічного розвитку міст в усіх його виявах. Виходячи з цього, основними завданнями дослідження є:

- розкрити сутності, головних особливостей та пріоритетів стратегічного планування соціально-економічного розвитку міст;
- визначити роль стратегічного планування у забезпеченні сталого соціально-економічного розвитку муніципалітетів;
- показати специфіку управління соціально-економічним розвитком міст, своєрідність української стратегії планування муніципального соціально-економічного розвитку;
- визначити цілі розвитку міст;
- охарактеризувати програми соціально-економічного розвитку міст України.

Стратегічне планування — це процес формулювання бачення, місії і цілей організації, вибору специфічних стратегій для визначення й отримання потрібних ресурсів і їх розподіл з метою забезпечення ефективної роботи організації у майбутньому. Процес стратегічного планування є інструментом, що допомагає в ухваленні управлінських рішень. Його завдання полягає у забезпеченні нововведень і організаційних змін у достат-

ньому обсязі для адекватної реакції на зміни у зовнішньому середовищі.

Стратегічне планування передбачає системний підхід до управління змінами і створення найоптимальнішого майбутнього. Це творчий процес визначення і виконання найважливіших дій з урахуванням сильних і слабких сторін, загроз і можливостей [1, 17–18].

Основна відмінність між довгостроковим і стратегічним плануванням полягає у трактуванні майбутнього. У системі довгострокового планування припускають, що майбутнє може бути передбачене шляхом екстраполяції тенденцій зростання, що склалися історично. Керівники організації зазвичай керуються тим, що в перспективі підсумки діяльності поліпшаться порівняно з минулим, і цю гіпотезу закладають в обґрунтування плану.

У містах багатьох країнах світу широко застосовується стратегічне планування, що дає змогу визначити основи політики, якої місто дотримуватиметься у процесі планування простору, інфраструктури і програм розвитку. Воно стало необхідною частиною міського управління, оскільки міста все частіше стикаються з проблемою невизначеності майбутнього [2, 29–30].

Для міст України стратегічне планування необхідне, оскільки в результаті руйнування централізованого планування утворився інформаційний, аналітичний і політичний вакуум щодо визначення ролі міста і регіону в загальнонаціональній та міжнародній економіках.

Актуальність запровадження системи стратегічного планування на муніципальному рівні пояснюється такими причинами:

- стратегічне планування являє собою визначений у світовій практиці елемент у системі міського управління і регулювання, який дає змогу створювати умови для перспективного розвитку;

- в умовах докорінних соціально-економічних перетворень, які передбачають адаптацію міста до вимог ринкової економіки і відкритого міжнародного конкурентного ринку, цей підхід дає можливість приймати поточні рішення з урахуванням стратегічних цілей;
- стратегічне планування виступає найбільш адекватним інструментом, здатним консолідувати зусилля адміністрації і громади у вирішенні проблем трансформації зайнятості, упровадження технологій та вдосконалення міського простору;
- процес стратегічного планування сприяє зміцненню взаємовідносин між адміністрацією та громадськістю, поліпшенню іміджу міста, створює єдине поле дій усіх активних сил міста.

На відміну від звичного за радянських часів планування “від досягнутого”, тобто “від минулого”, стратегічне планування розвитку міст є плануванням “від майбутнього” або, швидше, “до майбутнього”. Перспективне планування розвитку міст за запропонованим способом має важливі переваги [6, 45–47].

Для забезпечення ефективності розвитку місцевого самоврядування, його відповідності інтересам громади муніципалітети останнім часом застосовують в соціально-економічному розвитку стратегічне планування. Стратегічне планування передбачає створення майбутнього образу міста, яким його хоче бачити сама громада, стратегічні цілі, досягнення яких забезпечить набуття містом визначеного громадою образу, логічної послідовності заходів, спрямованих на досягнення цілей [4, 19–20; 6, 50].

Перспективне стратегічне планування соціально-економічного розвитку міста має важливі переваги.

По-перше, стратегічний план розвитку міста, розроблений громадою виходячи з її інтересів і пріоритетів, стабільніший, оскільки менше залежить від зміни управлінських команд органів самоврядування міста. Кожна наступна команда (незалежно від її політичного чи кланового забарвлення) змушена працювати на реалізацію стратегічних цілей цього плану.

По-друге, такий план є організуючим документом, який дає можливість використовувати наявні фінансові та інші ресурси міста цілеспрямовано, тобто ефективніше. Адже щоразу при розгляді тієї чи іншої статті проекту бюджету, залучення спонсорських коштів і ресурсів підприємств береться до уваги, як ці кошти сприятимуть досягненню стратегічної мети.

По-третє, стратегічний план є узгодженим планом співпраці трьох секторів громад — міської влади, підприємницьких структур та громадських організацій. Передбачені у стратегічному плані заходи здійснюються не тільки міською владою та за її рахунок, а й іншими секторами громади. Як результат, за досвідом американських міст, стають поширеними такі явища, як спонсорство бізнесових кіл, волонтерство громадських організацій тощо.

По-четверте, стратегічне планування як спільна праця громади над визначенням власного кращого майбутнього і його досягненням ефективно сприяє самоусвідомленню громади та її згуртуванню.

По-п'яте, сформований стратегічний план розвитку забезпечує громаді кращий доступ до кредитних ресурсів чи грантів, які надаються різними фінансовими та грантовими організаціями. Досвід західних демократій свідчить, що банки і грантодавці розглядають бізнес-плани міст чи їх заявки на отримання грантів лише за умови наявності у цих міст стратегічних планів розвитку,

з яких видно, що мета, для досягнення якої місто потребує коштів, визначена пріоритетною і підтримується громадою [8, 30–32].

Стратегічне управління розвитком міст призначене для вирішення, насамперед, докорінних проблем громади. Воно стосується безробіття, бідності, економічного занепаду, екологічних загроз тощо. Стратегічний план спрямовується на вирішення виключно тих завдань, які підтримуються всією громадою, а для виконання інших завдань слід знаходити й інші способи.

Функціональне призначення міста, з точки зору його жителів, визначається за допомогою тріади: місто — це робота, житло, довкілля. Щоб досягнути позитивного ефекту шляхом поліпшення умов виробничої діяльності, підвищення привабливості міста для проживання і туризму, місто має спрогнозувати своє місце і роль у майбутньому, оцінити потенціал і ступінь його реалізації.

Економічний розвиток — це процес створення добробуту через мобілізацію людських, фінансових, природних та інших ресурсів для генерування придатних для ринку товарів і послуг. Мета економічного розвитку — збільшення матеріальних благ у місті.

У кризовій ситуації, що склалася у містах, центральне значення має створення умов стійкого функціонування тих об'єктів інфраструктури, які покликані обслуговувати невідкладні потреби людини і створюють потрібні умови його життєзабезпечення у сфері екології, культури, освіти, виховання дітей, особистої та суспільної безпеки, медичного обслуговування, торгівлі, забезпеченості продуктами харчування і товарами народного споживання, комунальних послуг тощо [11, 97–98; 12, 44].

Місцеві органи влади на рівні регіону, міста або району, надаючи послуги мешканцям і підприємствам, управляють функціонуванням території, але

одночасно здійснюють управління її соціально-економічним розвитком.

Стратегія соціально-економічного розвитку міст України спирається на аналіз соціально-економічного стану та ресурсного потенціалу, який визначає сильні і слабкі сторони, а також фактори, що можуть загрожувати розвиткові міста. Під стратегією розвитку розуміється чітка концепція свідомого і систематичного управління довгостроковим розвитком міста.

Аналізуючи можливості розвитку міст, не можна легковажити загрозами, подолання яких має стати одним з пріоритетних напрямів діяльності міської влади, щоб ми могли жити в безпечному місті, яке створює для своїх мешканців щораз кращі умови життя і нові можливості для розвитку. Стратегія розвитку міста стає основним плановим документом міської громади (ради), який визначатиме напрями розвитку в усіх аспектах його функціонування у сфері як внутрішньої, так і зовнішньої діяльності [13; 15, 195–196].

Стратегія розвитку міста є основою проведення комплексного перегляду ресурсного потенціалу міста, визначення раціональних шляхів використання, поновлення, заміни та розширення окремих ресурсів; визначення та обґрунтування пріоритетів використання ресурсів міста; визначення змісту довготермінової діяльності, спрямованої на досягнення цілей, що дасть можливість систематизувати та полегшити процес прийняття рішень; координації комплексної реалізації міських проектів та програм; створення атмосфери партнерства з міською громадою у досягненні спільних цілей тощо [14; 18].

Складовою реалізації стратегії розвитку міст є визначення цілей розвитку. Як правило, у стратегічному плануванні розрізняють загальні цілі розвитку і конкретні цілі та завдання. Загальні цілі мають характеризувати необхід-

ний стан розвитку регіону на певні моменти часу, бути чіткими та відносно короткими. Цілі соціально-економічного розвитку вимагають обговорення та обробки даних у середовищі ділових кіл та у пресі. Для формування цілей розвитку міст корисно залучати економічних радників, працівників місцевих вищих навчальних закладів, службовців місцевих банків. Крім цього, цілі розвитку міст мають бути ранжовані за ступенем спільності та за пріоритетами. У цілях потрібно зосереджити загальну концепцію та бажаний результат економічного розвитку. Вони мають слугувати орієнтиром та задавати напрямлення стратегій, проектів та програм економічного розвитку.

Фактори економічного зростання можуть бути внутрішніми чи зовнішніми відносно до міста. До зовнішніх факторів економічного розвитку найчастіше належать: курс національної валюти, митні тарифи, інфляція, податки, міжбюджетні відносини, урядові субсидії, інвестиції, іноземна допомога. Внутрішні фактори економічного розвитку ґрунтуються на розвитку місцевих ресурсів: робочої сили, інфраструктури шляхів сполучення та зв'язку, доступності вільних виробничих потужностей, офісних приміщень. Оцінювання зовнішніх факторів є однією з визначальних характеристик стратегічного планування, вона має поширюватися не лише на регіональний, а й на муніципальний рівні [14, 27; 22].

У процесі аналізу зовнішнього середовища розвитку міста виокремлюються сприятливі та несприятливі фактори розвитку міста. Здійснюється системний аналіз можливостей та загроз зовнішнього соціально-економічного середовища. За допомогою кількісного та якісного аналізу економічного, соціального, екологічного та інституційного зовнішнього середовища можна залучити фінансові, людські, природні, інсти-

туційні ресурси для економічного розвитку регіону.

Нарешті, шляхом аналізу ключових соціально-економічних параметрів зовнішнього середовища (динаміка ВВП, інвестиційний клімат, різноманітні ризики, інфляція, перспективи економічного зростання) проводиться порівняльний аналіз економічного розвитку аналогічних міст і таким чином виявляються зовнішні фактори регіонального і муніципального розвитку [22, 168–169].

В основу розробки концепції розвитку міст має лягти виявлення пріоритетних напрямів розвитку, аналіз ресурсів розвитку, а також конкурентних переваг зазначеного міста. Приблизна структура концепції розвитку міста має враховувати такі цілі та завдання розвитку: принципи, фактори, пріоритетні напрями, ресурси, механізми.

Головною метою розвитку міста може бути забезпечення високої якості життя населення, формування сприятливого середовища життєдіяльності для нинішніх та майбутніх мешканців, створення базових та інноваційних структур, які найближчим часом стануть фактором розвитку.

Принципами соціально-економічного розвитку міст можуть бути такі: опора на власні сили, облік постіндустріальних тенденцій розвитку, розвиток у містах малого та середнього підприємництва, використання наявних та створення нових місцевих переваг [23, 235].

План конкретних дій розробляється на основі концепції соціально-економічного розвитку та аналізу балансу результатів і витрат, пов'язаних з його здійсненням. Відносно самостійними розділами стратегічного плану можуть бути: управління муніципальною власністю, у тому числі природними ресурсами та землею; формування додаткових джерел фінансування розвитку міста; заходи з підтрим-

ки малого підприємництва; відновлення та розвиток на нових принципах господарських, економічних та соціальних зв'язків, втрачених у результаті руйнування адміністративно-територіальної системи; здійснення реформ у житлово-комунальному господарстві, розвиток конкуренції у міському господарстві [4, 87].

Плани стратегічного розвитку міст слугують основою для розробки програм соціально-економічного розвитку. Такі програми складаються за основними сферами діяльності, з урахуванням розумних співвідношень регулювання з боку органів державної влади та управління і місцевого самоврядування та ринкових відносин. Програми стратегічного розвитку міст зазвичай містять цільові проекти, поетапні плани реалізації і, особливо, основні напрями розвитку.

Для прикладу візьмемо розробку стратегічних напрямів розвитку м. Брянка Луганської області, у якому для запобігання подальшому поглибленню економічної кризи необхідно було перейти до здійснення перетворень, які у повному обсязі створили б відповідні правові й економічні умови для розвитку міста, врахували б інтереси всіх верств населення, держави і бізнесу. Програма соціально-економічного розвитку міста ґрунтувалася на тому, що м. Брянка має необхідну для повноцінної життєдіяльності населення виробничу і соціальну інфраструктуру, природні і трудові ресурси, інтелектуальну і культурну базу. У цілому було сформовано шість стратегічних напрямів розвитку міста:

1. Стимулювання розвитку малих шахт, які мають значні запаси кам'яного вугілля з глибиною залягання до 100 м.
2. Створення нових підприємств на наявних вільних площах і майданчиках.

3. Передача в оренду або продаж земельних ділянок у приватну власність.
4. Пріоритетний розвиток не вугільної, а легкої промисловості і поліграфії.
5. Пріоритетний розвиток малого бізнесу.
6. Розвиток взаємозв'язку з населенням та формування позитивного іміджу влади [22, 170–172].

Стратегічний план м. Макіївка Донецької області, розрахований на період до 2015 р. включно, враховує як позитивні, так і негативні тенденції у соціально-економічному житті міста. До позитивних моментів соціально-економічного розвитку міста економісти віднесли:

- приріст промислової продукції у середньому на 12 % за останні 5 років (2003–2008 рр.);
- збільшення рентабельності сільськогосподарських підприємств;
- стабілізувалася ситуація в роботі транспорту;
- розширюється мережа торговельних підприємств, банківських установ;
- інвестиційні кошти, хоч і не в необхідній кількості, але дають життя новим виробництвам, зберігаючи старі і створюючи нові робочі місця;
- у місті реалізується ряд цільових програм місцевої влади у сфері охорони здоров'я, культури, допомоги соціально незахищеним верствам населення [19].

До негативних тенденцій соціально-економічного життя Макіївки належать: недостатнє державне фінансування вугільної промисловості, наслідком чого є старіння основних фондів на шахтах, недостатня кількість ремонтно-відбудовчих робіт, що призводять, по-перше, до підвищення рівня аварійності на шахтах, по-друге, до неефективності процесу виробництва, що характе-

ризується зниженням обсягу видобутку вугілля на 60–70 % порівняно з 1990 р. і значними щорічними втратами; існує ще одна проблема підприємств вугільної галузі міста — неукомплектованість штату робітників з видобутку вугілля, а також нерівномірність рівня промислового виробництва за різні періоди і значний діапазон цих коливань, що не дає можливості планувати рівномірні надходження коштів до бюджету Макіївки (насамперед, це стосується ВАТ “Макіївський металургійний комбінат ім. Кірова”, найбільшого підприємства міста); гостра потреба в додаткових інвестиційних засобах для підтримки старого і відкриття нового виробництва; занепад легкої промисловості; дефіцит робочих місць, тому в Макіївці має місце маятникова міграція робочої сили за межі міста (ця цифра досягає 50 % працездатного населення міста); соціальна незахищеність деяких верств населення.

До проблем, пов'язаних з облаштуванням і комфортністю середовища проживання, належать: неможливість утримувати житловий фонд (заборгованість населення з комунальних послуг); проблема наведення порядку в житлово-комунальній сфері: ремонт комунікацій (особливо водопровідно-каналізаційних), утримання житлового фонду і розвиток житлового будівництва, висока вартість послуг комунального господарства, сфери послуг; незадовільні, небезпечні умови праці на промислових підприємствах міста; вирішення проблеми безпритульних дітей; робота промислових підприємств міста як основна причина забруднення навколишнього середовища; засміченість міста; проблема утилізації побутових відходів; відсутність у місті підприємства, що переробляє сміття [19].

Реалізацію конкретних заходів щодо наближення територіальної громади м. Макіївка до обраної стратегії розвитку міста на період до 2015 р. заплановано здійснити в три етапи відповід-

но до стратегії соціально-економічного розвитку України до 2015 р. Для реалізації розробленої стратегії соціально-економічного розвитку м. Макіївки на період 2005–2015 рр. запропонований необхідний механізм цієї реалізації. Складовими механізми реалізації є такі види забезпечення: організаційне, нормативно-правове, фінансово-економічне, кадрове, інформаційне, науково-проектне.

У цілому, запропонований механізм реалізації стратегії розвитку м. Макіївка спрямований на досягнення усіх стратегічних цілей зазначеної стратегії. Цей механізм у процесі реалізації стратегії наблизить м. Макіївка до лідерів прогресивних змін як у Донбасі, так і в Україні. Подібна стратегія розвитку на найближчі роки була розроблена на сесії Луцької міської ради у 2005 р. [17; 19].

Стратегічне бачення розвитку м. Комсомольська Полтавської області презентує уявлення громадян і спеціалістів щодо його майбутнього, визначає місце міста у промисловому комплексі країни, його провідну спеціалізацію, соціальні цінності та орієнтири, які формуються з урахуванням таких специфічних особливостей та конкурентних переваг (м. Комсомольськ є містом на Дніпрі):

- природно-географічний потенціал, що забезпечує динамічний розвиток промисловості і гарний відпочинок;
- конкурентоспроможне в Україні та на світовому ринку виробництво високоякісної металургійної сировини;
- високодохідний малий та середній бізнес;
- активна громада та інноваційно-орієнтована місцева влада, здатна створити привабливі умови висококваліфікованої праці й розвитку особистості, утримувати перелові позиції в Україні у запрова-

дженні соціальних нововведень і забезпечити високу якість життя [18].

Стратегією розвитку м. Комсомольськ встановлені такі базові загальноміські пріоритетні напрями розвитку на період з 2006 по 2013 р. (стратегічні пріоритети):

- розвиток малого та середнього бізнесу;
- підвищення якості життя;
- розвиток громади та системи управління [18].

Але, на жаль, у багатьох випадках основні пріоритети стратегічного розвитку міст України не узгоджені між собою ні за змістом, ні за термінами виконання. Це призводить до нераціонального використання інтелектуальних і фінансових ресурсів. Крім того, території фактично не отримують обґрунтованого прогнозу свого розвитку. Тому в багатьох випадках стратегічні плани соціально-економічного розвитку міст є, по суті, декларативними.

Зокрема, стратегічний план розвитку м. Івано-Франківська, який було прийнято на сесії міськради ще у жовтні 2005 р., розглядає головні питання соціально-економічного розвитку:

а) розвиток бізнесу, який включає політику та програми, спрямовані на поліпшення місцевого ділового клімату і надання доступу до фінансової та технічної допомоги малим і середнім підприємствам;

б) розвиток людських ресурсів. Наявність кваліфікованої робочої сили є одним з найважливіших питань у прийнятті рішень інвесторами щодо розміщення нових та розширення існуючих об'єктів промисловості, торгівлі чи сфери послуг. Ця проблема є актуальною для всього світу і її неодноразово відзначали Івано-Франківські компанії;

в) розвиток комунальної інфраструктури. Це технічні об'єкти, необхідні для надання базових послуг населен-

ню та підприємствам міста. Інфраструктура містить системи водопостачання та водовідведення, утилізації сміття, покриття вулиць і доріг, системи телекомунікацій та постачання електроенергії, газу й опалення, а також послуги громадського транспорту [10].

Однак головні пріоритети стратегічного розвитку м. Івано-Франківська носять по-суті декларативний характер і мають такий зміст (це значною мірою стосується і м. Комсомольська Полтавської області):

1. Івано-Франківськ буде містом з диверсифікованою економікою, освіченим населенням та кваліфікованою робочою силою, що забезпечить високу якість життя громадян та гостей міста.

2. Івано-Франківськ забезпечить реалізацію потенціалу всіх громадян як представників висококваліфікованої конкурентоспроможності робочої сили, створивши умови для відповідної освіти, навчання та перепідготовки.

3. Місто надаватиме чудові можливості для інвестування в екологічно безпечні галузі економіки, створить сприятливий клімат для малого й середнього бізнесу та надаватиме підтримку великим промисловим підприємствам.

4. Івано-Франківськ буде відомим і привабливим центром захоплюючого відпочинку у Прикарпатському регіоні з широким вибором можливостей для міського туризму та бізнес-відвідувачів.

5. Івано-Франківськ надаватиме безперебійні високоякісні комунальні послуги. Місто стане центром розгалуженої системи газопостачання, альтернативної електроенергетичної системи в межах муніципального енергетичного ринку та транспортної системи, яка забезпечить виведення руху з центральної частини міста [10].

Отже, стратегічне планування соціально-економічного розвитку міст України як нове явище муніципальної соці-

ально-економічної політики поступово запроваджується у повсякденне життя територіальних громад. Усе більше міст України розробляють плани свого стратегічного розвитку принаймні на найближчі 8–10 років, що забезпечує певний курс їхнього сталого розвитку, раціональне використання обмежених фінансових ресурсів, незважаючи на те, яким чином змінюється політична ситуація у тому чи іншому місті.

Проте існують певні проблеми з реалізацією стратегії розвитку міст, які пов'язані, по-перше, з недостатньою фінансовою та нормативно-правовою підтримкою з боку держави, по-друге, з неналежною співпрацею органів місцевого самоврядування з державними адміністраціями на місцях, Асоціацією міст України, Асоціацією місцевих та регіональних влад України. Крім цього, часто ігнорується або недостатньо мірою використовується зарубіжний, насамперед європейський досвід стратегічного планування. Основні напрями стратегії розвитку міст часто мають декларативний характер, не узгоджуються між собою, не враховується необхідність оновлення основних фондів житлово-комунального господарства. Нарешті, у багатьох випадках місцева влада своїми діями створює негативний імідж міста, що не сприяє активній інвестиційній діяльності.

Література

1. *Брайсон Джон М.* Стратегічне планування для державних і неприбуткових організацій / Пер. з англ. Анжела Кам'янець. — Л.: Літопис, 2004. — 350 с.
2. *Брусак Р., Дробенко Г., Левчишин В.* Проблеми стратегічного планування розвитку населених пунктів та територій // Проблеми малих міст України: Матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Львів — Золочів, 27–28 травня 2000 р.). — Львів, 2000. — С. 28–33.
3. *Вакуленко В. М.* Стратегічне планування економічного розвитку великого міста як інструмент підвищення ефективності його управління: Автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр.: 25.00.04 / УАДУ при Президентові України. — К., 2003. — 20 с.
4. *Вакуленко В. М., Мамонова В. В., Шаров Ю. П.* Стратегічне планування на місцевому та регіональному рівнях: Навч. посіб. / НАДУ при Президентові України. — Ужгород: Патент, 2004. — 198 с.
5. *Гапоненко А. Л.* Стратегия социально-экономического развития: страна, регион, город. — М.: Изд-во РАГС, 2001. — 224 с.
6. *Дробенко Г. О., Брусак Р. Л., Свірський Ю. І.* Стратегічне планування розвитку територіальних громад: Метод. посіб. / Центр муніцип. і регіон. розв.; Міжнар. фонд “Відродження”. — Л.: СПОЛОМ, 2001. — 118 с.
7. *Закон України “Про місцеве самоврядування в Україні”* // ВВР України. — 1997. — № 24. — Ст.170.
8. *Економіка України: стратегічне планування: колект. монографія* / Наук.-дослід. екон. ін-т; Уманський держ. пед. ун-т ім. Павла Тичини / Ред. І. Ф. Беседін, А. С. Музиченко. — К.: НДЕІ, 2008. — 500 с.
9. *Європейська хартія місцевого самоврядування* (Страсбург, 15 жовтня 1985 р.): Ратифіковано Законом N 452/97-ВР від 15.07.97 “Про ратифікацію Європейської хартії місцевого самоврядування” // ВВР України. — 1997. — № 38. — Ст. 249.
10. *Івано-Франківськ.* Стратегічний план економічного розвитку. — Івано-Франківськ, 2005. — 85 с.
11. *Карий О. І.* Стратегічне планування розвитку міста. — 2-ге вид., перероб. і допов. — Л.: ЗУКЦ, 2007. — 316 с.
12. *Карий О. І., Зима Ю. В.* Стратегічне планування та інвестиційна політика територіальних громад: Навч.-метод. посіб. для слухачів дистанц. курсу. — К., 2007. — 142 с.
13. *Комов В. В., Корнійчук В. П., Хом'як К. Д.* Стратегічний муніципальний менеджмент (інноваційний підхід до розвитку сучасного міста). — К.: Денеб, 2005. — 40 с.

14. *Лесечко М. Д., Рудніцька Р. М.* Стратегічне планування: Навч. посіб. / Львів. регіон. ін-т держ. упр. Нац. акад. держ. упр. при Президентіві України. — Л.: ЛРІДУ НАДУ, 2004. — 73 с.
15. *Мельник А. Ф., Монастирський Г. Л., Дудкіна О. П.* Муніципальний менеджмент: Навч. посіб. / За ред. д-ра екон. наук проф. А. Ф. Мельник. — К.: Знання, 2006. — 420 с.
16. *Онищук Г. І.* Міський господарський комплекс України: теорія та практика розвитку: Автореф. дис. ... д-ра екон. наук. — К., 2002. — 38 с.
17. *Стратегічний план економічного розвитку міста Луцька* // <http://www.lutsk.ua>
18. *Стратегія розвитку міста Комсомольська на період по 2013 р.* <http://www.komsomolsk.org.ua>
19. *Стратегія соціально-економічного розвитку м. Макіївка до 2015 р.* // <http://www.makeyevka.dn.ua>
20. *Фоломіна С. А.* Стратегічне планування розвитку муніципального утворення: Автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр.: 25.00.04 / Донецький держ. ун-т управ. — Донецьк, 2008. — 18 с.
21. *Чикаренко І. А.* Формування проектно-орієнтованої системи стратегічного управління розвитком міста: Автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр.: 25.00.04. — Д., 2007. — 20 с.
22. *Шаров Ю. П.* Стратегічне планування в муніципальному менеджменті: концептуальні аспекти / УАДУ при Президентіві України. Дніпропетровський філіал. — Дніпропетровськ: Вид-во УАДУ, 2001. — 303 с.
23. *Шумілікін В. А., Бабаєв В. М., Луговий В. І.* Підвищення ефективності місцевого самоврядування в Харкові на основі науково-технічного, соціально-економічного і кадрового потенціалу міста. — Х.: НТУ “ХПІ”, 2003. — 400 с.